

Рішення спеціалізованої вченої ради про присудження ступеня доктора філософії

Спеціалізована вчена рада ДФ 70.895.045 Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, м. Хмельницький, прийняла рішення про присудження Павлу Олександровичу БАЛОВУ ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право на підставі прилюдного захисту дисертації – «Диференціація кримінального провадження в суді першої інстанції».

«25» березня 2024 року.

БАЛОВ Павло Олександрович, 1979 року народження, громадянин України. Освіта вища: у 2020 році закінчив Національну академію державного управління при Президентові України, диплом магістра; у 2022 році закінчив Університет оборони ім. І. Ченяховського, диплом магістра.

Полковник Збройних Сил України.

Аспірант Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова. Дисертацію виконано у Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова, м. Хмельницький.

Науковий керівник – КРУШИНСЬКИЙ Сергій Антонович, кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри кримінального права та процесу Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова.

Здобувач має 9 наукових публікацій, зокрема: три наукових статті у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, а також шість тез доповідей на науково-практичних конференціях:

1. Балов П. О. «Договірні» процедури у досудовому кримінальному провадженні: азійський досвід. *Університетські наукові записки*. 2023. № 3-4 (93-94). С. 30-42. URL: https://unz.univer.km.ua/article/view/93-94_30-42/353.

2. Балов П. О. Особливості дізнання як спрощеної форми досудового розслідування кримінальних проступків. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 5. С. 512-517. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/11/94.pdf>.

3. Балов П. О. Сутність та місце спрощених порядків досудового розслідування в системі кримінального судочинства. *Право.ua*. 2023. № 4, ч. 2. С. 31-37. URL: https://pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/archive/Pravo-ua-2023-4-2/Pravo_ua_2023_4_2_031.pdf.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

4. Крушинський С. А., Балов П. О. Особливості досудового розслідування в умовах воєнного стану. *Теоретико-прикладні проблеми юридичної науки на сучасному етапі реформування кримінальної юстиції: збірник тез міжнародної науково-практичної конференції* (м. Хмельницький, 27 травня 2022 року). Хмельницький: ХУУП імені Леоніда Юзькова, 2022. С. 74-77 (особ. внесок – 50 %).

5. Балов П. О. Окремі проблеми досудового кримінального провадження на підставі угод. *Актуальні проблеми юридичної науки: збірник тез*

Міжнародної науково-практичної конференції «Двадцять перші осінні юридичні читання» (м. Хмельницький, 06 жовтня 2022 року). Хмельницький: ХУУП імені Леоніда Юзькова, 2022. С. 322-323.

6. Балов П. О. Угода про процесуальне співробітництво у кримінальному провадженні. *Управлінські та правові засади забезпечення розвитку України як європейської держави*: збірник тез ХХVІІ щорічної звітної наукової конференції науково-педагогічних працівників, докторантів та аспірантів Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова (м. Хмельницький, 10 березня 2023 року). Хмельницький: ХУУП імені Леоніда Юзькова, 2023. С. 39-40.

7. Балов П. О. Спрощені порядки досудового розслідування за законодавством США. *Гармонізація законодавства України з правом Європейського Союзу*: збірник тез доповідей ІV Всеукраїнської наукової конференції (м. Хмельницький, 17 квітня 2023 року). Хмельницький: ХНУ, 2023. С. 12-15.

8. Балов П. О. Спрощення досудового провадження в європейських державах: досвід Бельгії. *Теоретико-прикладні проблеми юридичної науки на сучасному етапі реформування кримінальної юстиції*: збірник тез міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 26 червня 2023 року). Хмельницький: ХУУП імені Леоніда Юзькова, 2023. С. 38-40.

9. Балов П. О. До питання здійснення досудового розслідування у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення. *Актуальні проблеми юридичної науки. Політико-правові передумови європейської та євроатлантичної інтеграції України*: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції «Двадцять другі осінні юридичні читання» (м. Хмельницький, 13 жовтня 2023 року). Хмельницький: ХУУП імені Леоніда Юзькова, 2023. С. 214-216.

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці:

Рецензент – кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінального права та процесу Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова, **Юрій Миколайович ТУРОВЕЦЬ**. Виступ позитивний із зауваженнями:

«1. КПК України у ст. 301 визначає особливості закінчення дізнання, а у ст. 302 КПК України закріплює право прокурора надіслати до суду обвинувальний акт, в якому останній зазначає клопотання про його розгляд у спрощеному порядку без проведення судового розгляду в судовому засіданні.

Автором дисертації пропонується доповнити ст. 301 частиною 6 в якій передбачити розширення прав прокурора, який може закрити кримінальне провадження та зобов'язати підозрюваного виконати у визначений строк один або кілька таких обов'язків: 1) публічно попросити вибачення у потерпілого; 2) відшкодувати потерпілому майнову шкоду або компенсувати фізичну або моральну шкоду; 3) сплатити до державного бюджету штраф у розмірі, визначеному прокурором; 4) пройти лікування від алкогольної або

наркотичної залежності; 5) здійснити суспільно корисну діяльність (виконати роботи, надати послуги), визначені прокурором. Цілком зрозумілим є включення таких положень до кримінально-процесуального закону, оскільки воно є імплементацією реалізації американської моделі спрощеного кримінального провадження, що характеризується закріпленням надзвичайно широких дискреційних повноважень прокурора, який по суті має право «розпоряджатися» обвинуваченням.

Проте, на нашу думку, варто було б деталізувати п. 1 ч. 2 ст. 301 КПК України, яким вже передбачено право прокурора на закриття кримінального провадження, а також врахувати, що такі положення як «відшкодувати потерпілому майнову шкоду або компенсувати фізичну або моральну шкоду; сплатити до державного бюджету штраф у розмірі, визначеному прокурором» є досить оціночними і застосування їх на розсуд лише прокурора може мати корупційні ризики.

2. Розділ VI КПК України «Особливі порядки кримінального провадження» включає в себе глави 35-41, які врегульовують питання особливих порядків кримінального провадження на підставі угод; у формі приватного обвинувачення, щодо діяння, кримінальна протиправність якого була встановлена законом, що втратив чинність; щодо окремої категорії осіб; щодо неповнолітніх; щодо застосування примусових заходів медичного характеру та інші. Проте, питанням особливого режиму досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану присвячено Розділ IX¹ КПК України. На нашу думку, дисертанту варто було б розглянути можливість, за обґрунтованої потреби, закріплення порядку досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану в окремій главі у межах Розділу VI КПК України.

При розгляді дисертантом питання внесення змін до Глави 36 КПК України, зокрема ст. 477, висловлюються пропозиції щодо звуження положень кримінально-процесуального закону, оскільки пропонується визначити, що кримінальне провадження може бути розпочате лише за заявою потерпілого, коли існуюча норма декларує кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення, що зі змісту ч. 1 ст. 477 в діючій редакції і так впливає.

Водночас пропонується й розширити права прокурора у випадку розслідування кримінальних проваджень за наявності службової чи іншої залежності, безпорадного стану потерпілого або, якщо він з інших причин не здатен самостійно захистити свої права та законні інтереси, прокурор має право розпочати досудове розслідування щодо кримінальних правопорушень, передбачених частиною першою цієї статті, без заяви потерпілого. У такому випадку пропозиція по перейменуванню Глави 36 буде не зовсім коректною».

Рецензент – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права та процесу Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова **Сергій Григорович ВОЛКОТРУБ**. Виступ позитивний із зауваженнями:

«Потребують доопрацювання та наведення додаткових пояснень сформульовані автором положення наукової новизни щодо подальшого спрощення дізнання на основі принципу «дискреційного переслідування», а саме лаконічного опису основних, найважливіших складових пропонованої автором процедури для уникнення можливих різночитань.

Автор цілком обґрунтовано і в цілому вірно наводить серед умов застосування до підозрюваного дискреційного переслідування його готовність взяти на себе певні зобов'язання (сплатити певну суму грошових коштів, відшкодувати завдану проступком шкоду, пройти курс лікування, здійснити суспільно корисну діяльність тощо). У сучасних умовах видається актуальним врахувати, що серед підозрюваних немало осіб, які з різних причин (складна життєва ситуація, безробіття, зловживання алкоголем, психоактивними речовинами тощо) одразу не в змозі повністю відшкодувати заподіяну проступком шкоду у форми сплати потерпілому значної грошової суми, тому актуальними є пошуки альтернативних можливостей відшкодування шкоди такими особами (наприклад залучення їх до різного роду робіт тощо), можливості звільнення від відповідальності з певною умовою тощо.

Досліджуючи особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного стану автор не приділив достатньо уваги окремим проблемним питанням гарантій законності та законних інтересів особи. Йдеться формулювання максимально чітких, ясних і однозначно визначених умов можливого спрощення кримінального провадження через існування обставин зумовлених запровадженням воєнного стану. Річ у тім, що обстановка у різних місцевостях нашої країни радикально відрізняється і навряд чи можливо територію ведення бойових дій навіть умовно порівнювати з населеними пунктами «глибокого тилу», але ж передбачені законодавцем можливості спрощення кримінального провадження можуть бути застосовані і на значному віддаленні від лінії зіткнення, місць враження авіаційним озброєнням і т. ін.».

Офіційний опонент – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри права Хмельницького національного університету **Олександр Олегович ПУНДА**. Виступ позитивний із зауваженнями:

«1. Одним із результатів дисертаційного дослідження є визначення змісту базового для дослідження поняття «спрощення кримінального провадження в стадії досудового розслідування», під яким автор пропонує розуміти спосіб процесуальної організації досудового кримінального провадження, який з урахуванням низки чинників передбачає ліквідацію або спрощення окремих процедур у межах загального порядку досудового розслідування, а також запровадження диференційованих порядків з метою оптимізації кримінальної процесуальної діяльності, прискорення кримінального провадження та забезпечення найбільш ефективного виконання його завдань. Погоджуючись в цілому з висновками дисертанта, наголосимо, що автором не зазначено конкретний перелік згаданих чинників, які обумовлюють ліквідацію або спрощення окремих процедур у межах

загального порядку досудового розслідування Підкреслимо, що дисертаційне дослідження лише б виграло у разі формулювання переліку таких чинників та доктринального узагальнення характеристики спрощення конкретних процесуальних процедур.

2. У науковій новизні дисертаційного дослідження наголошено, що набула подальшого розвитку позиція про те, що особливий порядок досудового розслідування в умовах воєнного стану слід відносити до спрощених порядків досудового розслідування; таке спрощення зумовлене об'єктивною неможливістю здійснення окремих процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень у загальному порядку, зважаючи на небезпеку для життя і здоров'я учасників кримінального провадження, відсутність доступу до окремих територій, повне або часткове обмеження функціонування органів державної влади, та передбачає тимчасовий відхід від окремих кримінальних процесуальних гарантій та обмеження окремих прав та законних інтересів осіб, передбачених КПК України. Вважаємо, що зазначена позиція вимагає свого додаткового пояснення, у контексті необхідності розмежування спрощених порядків досудового розслідування по відношенню до кримінальних правопорушень, вчинених під час ведення бойових дій з боку військовослужбовців країни-агресора або пов'язаних з колабораційною діяльністю громадян України, та інших видів кримінальних правопорушень.

3. Досліджуючи азійський досвід застосування спрощених порядків під час досудового розслідування, зокрема, «компромісних» процедур автор наголошує на тому, що законодавство багатьох країн засвідчує наділення прокурорів дуже широкими дискреційними повноваженнями. Здебільшого «компромісне» провадження у тому чи іншому вигляді передбачає процедуру укладення угоди про визнання вини, яка зрештою повинна бути розглянута судом, який залежно від держави має більшу або меншу дискрецію під час її затвердження і призначення покарання. Водночас, законодавство Японії і Сінгапуру передбачає більш унікальні моделі укладення угод у кримінальному процесі. Виходячи із зазначеного, зроблено висновок, що з точки зору можливості запровадження в Україні цікавим для подальшого вивчення є досвід Сінгапуру щодо реалізації системи переговорів сторін обвинувачення і захисту за посередництвом судді (Criminal Case Resolution), що передбачає усунення суперечностей з метою швидкого і безконфліктного вирішення справи та, певною мірою, має ознаки медіації.

Підтримуючи позицію автора, необхідно наголосити, що висновки дослідження у цій частині могли бути посилені проектом конструкцій відповідних норм, зокрема у частині нової редакції Глави 35 КПК України.

4. Досліджуючи історичні аспекти розвитку інституту спрощених порядків кримінального провадження у стадії досудового розслідування дисертантом достатньо обґрунтовано періодизацію розвитку інституту диференціації кримінального провадження в суді першої інстанції, яка включає такі періоди: 1) період зародження; 2) період розвитку; 3) радянський період; 4) сучасний період. При цьому сучасний період - характеризується становленням стійкої тенденції до диференціації кримінального провадження

(запровадження низки особливих проваджень, що відрізняються ознаками спрощення або ускладнення процесуального порядку), що знайшла своє чітке унормування у кримінальному процесуальному законодавстві (КПК України 2012 р.).

Підтримуючи позицію автора, необхідно наголосити, що в історичному плані залишається не охопленим етап від здобуття Україною незалежності до запровадження у дію КПК України 2012 р. Підкреслимо, що зазначений період визначався певними спробами реформування кримінально-процесуального законодавства, формування проектів КПК України, які не знайшли відповідного практичного втілення. Водночас, аналіз цього періоду лише б посилив загальне позитивне враження від дисертаційного дослідження».

Офіційний опонент – Володимир Михайлович ФІГУРСЬКИЙ, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального процесу і криміналістики Львівського національного університету імені Івана Франка. Виступ позитивний із зауваженнями:

«1. У роботі дисертант з урахуванням зарубіжного досвіду пропонує в рамках існуючої моделі дізнання передбачити додаткові елементи спрощення задля уникнення судового провадження. Умовами такого спрощення визначено: 1) повне і беззаперечне визнання підозрюваним вини у вчиненні інкримінованого кримінального проступку; 2) готовність підозрюваного взяти на себе певні зобов'язання (сплатити певну суму грошових коштів, відшкодувати завдану проступком шкоду, пройти курс лікування, здійснити суспільно корисну діяльність тощо). За умови виконання підозрюваним таких зобов'язань пропонується, щоб прокурор припиняв кримінальне переслідування шляхом закриття кримінального провадження. На думку здобувача, запропонована модель могла б дати різносторонній позитивний ефект: для сторони обвинувачення - звільнення від необхідності подальшого доведення вини особи та проведення подальших процесуальних дій; для суду - звільнення від здійснення судового провадження; для потерпілого - швидке отримання відшкодування шкоди або іншої компенсації; для підозрюваного - можливість не бути притягнутим до кримінальної відповідальності (с. 77-78). Також у додатку Б сконструйовано відповідні проекти кримінально-процесуальних норм. Водночас, виникає питання - як діяти, якщо після закриття прокурором провадження підозрюваний не виконує взяті на себе зобов'язання?

2. Звичайно, спрощення процедури кримінального провадження дає можливість швидше досягнути завдань досудового розслідування, однак це досягається за рахунок обмеження окремих прав людини. У зв'язку з цим законодавство повинно передбачати певні гарантії, щоб спрощення провадження не відкрило шлях до свавілля. Тому на захисті здобувачу варто було б обґрунтувати систему гарантій, які б певною мірою компенсували обмеження прав людини у спрощених порядках кримінального провадження в стадії досудового розслідування.

3. Автор пропонує під «спрощенням кримінального провадження в стадії досудового розслідування» розуміти спосіб процесуальної організації досудового кримінального провадження, який з урахуванням низки чинників передбачає ліквідацію або спрощення окремих процедур у межах загального порядку досудового розслідування, а також запровадження диференційованих порядків з метою оптимізації кримінальної процесуальної діяльності, прискорення кримінального провадження та забезпечення найбільш ефективного виконання його завдань (с. 44). У дисертації у достатній мірі розкрито питання запровадження спрощених диференційованих порядків кримінального провадження. Водночас, потребує уточнення, що зрозумів розуміє під «ліквідацією окремих процедур» у контексті спрощення досудового кримінального провадження».

Голова ради – докторка юридичних наук, доцентка, професорка кафедри кримінального права та процесу Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова **Юлія Володимирівна ЦИГАНЮК**. Виступ позитивний із зауваженнями:

«Пропоноване вами визначення спрощеного порядку слідус через поняття «спрощений» зокрема, тому варто було б використати синонім або інший наблизений термін.

Дещо дискусійною є ваша апробація, де всі конференції, в яких ви брали участь, проходили територіально в м. Хмельницький, однак всі вони мають статус міжнародних і тому відповідають встановленим вимогам».

Результати голосування:

«За» **5** членів ради,
«Проти» **НЕМАЄ**.

На підставі результатів відкритого голосування спеціалізована вчена рада присуджує Балову Павлу Олександровичу ступінь доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Голова спеціалізованої
вченої ради ДФ 70.895.045

Юлія ЦИГАНЮК